

b) introduce innovative mechanisms for managing personnel and their human capital, also to direct investment in human capital for maximum profits for enterprises;

c) to develop software in enterprises that would automatically determine the market value of human capital for an internal review of its status and prospects of development, and, if desired, for external use in the form of innovative reporting framework for the market value of human capital in various forums, seminars, and meetings, in order to increase the competitiveness, investment attractiveness, and profitability of enterprises;

d) for the purpose of selection and improvement of human capital, enterprises need to create a program evaluation of standards that employees need to meet for their job positions. This program can be a set of questions that provide a definition of the existence and necessity of the level of human capital for all positions, as well as identifying ways of development and accumulating the required level of this type of capital;

e) systematically analyze the growing level of human capital of personnel and improve governance of this capital through the search and introduction of innovative methods of management, advanced foreign experience on enterprises for increased competitiveness, profitability, and investment attractiveness of enterprises through human capital;

f) to improve the efficiency of human capital management in enterprises, which is needed to develop and implement a set of measures for its development and for the prevention of losses, by implementing a systematic and steady application of legal, financial, psychological, and environmental measures;

g) for the improvement of information processing systems in the enterprise, in particular, the automatic determination of the market value of human capital investments, which are recorded and sent to the planning and economic department, accounting department, trade union committee, and the human resources department for the development of human capital, to be collected on an individual card for each employee through the use of software;

h) the preservation and enhancement of human capital should be the main objective of the operation of each company, in fact, human capital is a generator of ideas for new products, technologies, and projects, and therefore a guarantee of maintaining competitiveness, economic security, and the sustainable development of the enterprise;

i) it is necessary in Ukraine to raise personnel wages in enterprises to the level that would ensure 100% development of their human capital, as is being done in the United States, France and other developed countries worldwide.

Keywords: human capital, complex of legal actions, psychological, financial, environmental measures at enterprises, personalized workers' cards.

УДК 368.013.3:911:86

Мамчур Р.М.,
к.е.н., доцент, НУБіП України

РОЗВИТОК СТРАХУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Анотація. Страхування є необхідним атрибутом діяльності підприємства, джерелом добробуту його власників, працівників та держави. У випадку настання серйозної страхової події у підприємства, як правило, відсутні можливості для подальшого ефективного функціонування. Також надання так званого соціального пакету здатне забезпечити співробітників підприємства додатковими соціальними гарантіями, що є досить актуальним за сучасних економічних умов.

Ключові слова: страхування, юридичні особи, майнове страхування, особисте страхування, страховий ринок

Постановка проблеми. У процесі здійснення підприємницької діяльності юридичні особи можуть зазнавати значних втрат через ушкодження або знищення засобів виробництва, невиконання контрагентами умов договорів, а також через необхідність компенсувати шкоду, заподіяну найманим працівникам або споживачам продукції підприємства. Специфікою страхування юридичних осіб є необхідність врахувати особливості всіх страхових галузей – майнового, особистого страхування та страхування відповідальності. При цьому два останніх види страхування юридичних осіб перебувають на початковій стадії свого розвитку.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню питань страхування ризиків юридичних осіб присвятили свою увагу такі вчені, як: В. Базилевич, В. Безугла, О. Вовчак, Т. Говорушко, М. Мних, С. Осадець, В. Плиса, В. Хвостик, А. Шегда, Я. Шумелда, Р. Юлдашев та ін.

Мета дослідження: визначення перспектив розвитку майнового та особистого страхування юридичних осіб в Україні.

Результати досліджень. Функціонування страхового ринку спрямоване на створення ефективної системи захисту інтересів громадян, підприємців, держави та на підтримку соціальної стабільності суспільства. Розвиток страхування є важливим з метою усунення негативних наслідків збитків, відшкодування яких дає позитивні макроекономічні результати. Зростання ризику в усіх сферах людського життя та господарської діяльності зумовлює необхідність захисту громадян та юридичних осіб від можливих втрат.

За допомогою страхування створюються певні фінансові гарантії стабільності і прибутковості виробництва на випадок настання несприятливих ситуацій у будь-якій підприємницькій структурі, що входить до складу ринкового механізму. Термін «підприємницькі ризики» визначає ті ризики, що пов'язані з майном підприємства, з життям і здоров'ям людей, які працюють на ньому, з виконанням зобов'язань у межах комерційної діяльності.

Основними видами страхування юридичних осіб в Україні є страхування майна; страхування відповідальності; страхування від втрат прибутку;

екологічне страхування та особисте страхування. Зазначені види страхування можуть здійснюватися як в добровільній так і в обов'язковій формах. У міжнародній практиці застосовуються й інші специфічні різновиди страхування підприємницьких ризиків, такі як страхування контрактів, фінансово-кредитних операцій, страхування змін кон'юнктури ринку, тощо.

Проведений аналіз динаміки розвитку страхового ринку України дозволив зробити висновок щодо відсутності значних змін основних показників діяльності у 2011 році: активи страховиків та обсяги наданих ними страхових послуг залишилися майже на рівні кінця 2010 року. В 2011 році було укладено на 14,7% більше договорів, ніж роком раніше. Реальне страхування в Україні в 2011 році здійснювали 150 компаній з 442 зареєстрованих, їх кількість продовжує зменшуватися. При цьому слід відмітити зростання у 2011 році частки страхування в сегменті юридичних осіб на 6,2% порівняно з 2010 роком.

2011 рік відзначився невеликим зростанням обсягів ринку страхування загалом (на 34,8%) і значним зростанням ринку страхування життя, зокрема. Розмір зібраних страхових премій від реалізації полісів страхування життя становив 148,5% аналогічного показника 2010 року. Таким чином, 2011 рік є переломним, оскільки протягом двох попередніх років (2009 та 2010) страхові премії мали стійку тенденцію до різкого скорочення. Даний факт можна вважати позитивним, оскільки темпи приросту ризикових видів страхування становлять лише 33,8% порівняно з 2010 роком. Проте, даний показник є набагато меншим від аналогічного показника 2008 року, коли темпи приросту страхових премій становили 160,1% і були одними з найбільш за весь час існування ринку страхування життя в Україні.

Значне зростання обсягу чистих страхових премій протягом 2011 року в порівнянні з 2010 роком пов'язане зі збільшенням надходжень чистих страхових платежів за такими видами страхування, як страхування майна, страхування фінансових ризиків та страхування від вогневих ризиків. У 2011 році загальний розмір страхових премій вперше за останні 4 роки перевищив рівень 2008 року. Найбільший приріст страхових премій станом на кінець 2011

року відмічався при добровільному особистому страхуванні – 155,9% порівняно з 2008 роком, при недержавному обов'язковому страхуванні – 164,9% та при страхуванні фінансових ризиків – 143,9%. У порівнянні з 2010 роком відмічається значно краща тенденція. Надходження страхових платежів зросло практично по всіх видах страхування. Така тенденція зумовлена здебільшого введенням нових податкових правил, згідно з якими суттєво обмежено можливості суб'єктів господарювання і страховиків використовувати операції зі страхування з метою оптимізації оподаткування.

Проте, у 2011 році мала місце загальна тенденція щодо подальшого зниження рівня чистих страхових виплат на 20,2%. Скорочення страхових виплат у 2011 році може розглядатися як негативна ознака з огляду на те, що надходження страхових платежів суттєво зросло порівняно з попереднім роком. Це може свідчити про недостатність у страхових компаній ліквідних інструментів, надмірну збитковість діяльності. При цьому страхові компанії розглядають всі можливі варіанти зменшення витрат.

Договори страхування життя укладають переважно фізичні особи (87,8%) і лише 12,2% - юридичні особи. Серед видів особистого страхування традиційно страхування життя та пенсій займає найбільшу частку (42,9%, зростання на 1,7% порівняно з 2010 роком) поряд з медичним страхуванням (34,7%, зменшення на 2,1% порівняно з 2010 роком), в той час як страхування від нещасних випадків поки що є недостатньо розвиненим сегментом страхового ринку. Виплати за договорами накопичувального страхування життя є найбільшими (48,2%), зважаючи на те, що даний вид страхування є найбільш розповсюдженим. За договорами страхування додаткової пенсії здійснюється 30% всіх виплат по страхуванню життя. Питома вага зазначених договорів становить лише 3,9%. Даний факт свідчить про високу значимість та необхідність укладання договорів страхування додаткової пенсії.

У країнах Західної Європи, Америки та Японії найпоширенішим способом забезпечення співробітників підприємства додатковими соціальними гарантіями є надання співробітникові так званого соціального пакету, однієї з

головних складових якого є страхування життя. Медичне страхування також слугує підвищенням мотивації співробітників, однак програми страхування життя дозволяють вирішити набагато більш широке коло питань.

В Україні корпоративне страхування представлене добровільним медичним страхуванням здоров'я і накопичувальним страхуванням життя співробітників. Перше відноситься до ризикового страхування, по якому договори укладають на рік, і покриває діагностику, лікування та оплату медикаментів, необхідних для хворого службовця. У сегменті медичного страхування зараз працює близько 30 страхових компаній, не рахуючи компанії, які створені виключно під обслуговування окремих підприємств. Вартість корпоративного страхування для одного співробітника варіюється в межах 300-600 доларів США в рік, залежно від посади і самих лікарських послуг, які можна отримати по такому полісу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Протягом останніх трьох років страховий ринок України не відчув значних змін основних показників діяльності. Практично без змін залишилися активи страховиків та обсяги наданих ними страхових послуг. При цьому слід відмітити зростання у 2011 році частки страхування в сегменті юридичних осіб. Значне зростання обсягу чистих страхових премій протягом 2011 року пов'язане зі збільшенням надходжень чистих страхових платежів за такими видами страхування, як страхування майна, фінансових ризиків та страхування від вогневих ризиків. У 2011 році загальний розмір страхових премій вперше за останні 4 роки перевищив рівень 2008 року. Така тенденція зумовлена здебільшого введенням нових податкових правил, згідно з якими суттєво обмежено можливості суб'єктів господарювання (юридичних та фізичних осіб) і страховиків використовувати операції зі страхування з метою оптимізації оподаткування.

Також, 2011 рік є переломним для ринку страхування життя, оскільки протягом двох попередніх років (2009 та 2010) страхові премії мали стійку тенденцію до різкого скорочення. Водночас, даний факт суттєво не впливає на

обсяги страхування юридичних осіб, оскільки договори страхування життя укладають переважно фізичні особи і лише кожен дев'ятий - юридичні.

Серед видів особистого страхування традиційно страхування життя та пенсій займає найбільшу частку поряд з медичним страхуванням. За договорами страхування додаткової пенсії здійснюється третина всіх виплат по страхуванню життя. Питома вага зазначених договорів становить лише 4% всіх договорів страхування життя. Даний факт свідчить про високу значимість та необхідність укладання договорів страхування додаткової пенсії.

Сьогодні в Україні лише 5% договорів добровільного медичного страхування припадає на роздрібний сегмент, у той час як решта – на корпоративне страхування. Зважаючи на даний факт, поширення добровільного медичного страхування має першочергове значення для підвищення якості медичного забезпечення та подолання основних проблем галузі.

Надзвичайно актуальною є проблема реформування пенсійного забезпечення, що обумовлено старінням населення, зміною його вікової структури та ускладненням економічної ситуації. Одним із найважливіших напрямків пенсійної реформи в Україні є запровадження недержавного пенсійного забезпечення, що має достатні можливості та перспективи за умови посилення інтересу та довіри потенційних учасників недержавних пенсійних фондів до недержавного пенсійного страхування. Отже, подальше ефективне функціонування страхового забезпечення юридичних осіб в Україні можливі насамперед через сприяння розвитку малого та середнього підприємництва та вдосконалення законодавчої бази.

Список використаної літератури:

1. Безугла В.О. Страхування. - Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури. - 2008. - 581 с.
2. Говорушко Т. А. Страхові послуги: Навч. посібник. - 2-ге перер. та доп. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 344 с.

3. Мних М. В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика: Підручник. - К: Знання України, 2006. - 284 с.
4. Плиса В. Й. Страхування: підручник /В. И. Плиса. - К: Кравале, 2010. - 472 с.
5. Страхові послуги: Підручник /За ред. проф. С. С. Осадця і доц. Т. М. Артюх, КНЕУ, 2007. - 464 с.
6. Страхування: Підручник /За ред. В. Д. Базилевича. - К.: Знання, 2008. - 1019 с.
7. Шегда А. В., Голованенко М. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: Навч. посібник /А. В. Шегда, М. В. Голованенко; за ред. А. В. Шегди. - К: Знання, 2008. - 271 с.

***Summary.** Insurance is a necessary attribute of the company, a source of well-being of its owners, employees and the state. In the event of a major insurance company in the event, usually no room for further function effectively. Also, a so-called social package can provide the company employees with additional social safety net, which is important in the current economic conditions. The aim of the study is to determine the prospects of property and personal insurance businesses in Ukraine.*

Over the past three years, the insurance market of Ukraine did not feel significant changes in key performance indicators. Insurer's assets and amount of insurance provided by them remained unchanged. It should be noted growth in 2011, the share of insurance segment entities. The significant increase in net premiums have written during 2011 due to the increase in net revenue insurance payments in the following types of insurance as property insurance, financial risk insurance and insurance against fire hazards. In 2011, the total amount of insurance premiums for the first time in the last four years has exceeded the level of 2008. This trend is mainly due to the introduction of new tax rules under which severely restricted the possibilities entities (businesses and individuals) and insurers use insurance transactions to optimize tax.

Also, 2011 is a turning point for the life insurance market, as during the previous two years (2009 and 2010) the premiums were steadily sharp decline. However, this fact does not significantly affect the amount of insurance entities as life insurance contracts entered into primarily individuals and only one in nine - legal. Among the types of personal insurance traditional life insurance and pensions has the biggest share, along with health insurance. This fact indicates the high importance and necessity of insurance contracts supplementary pension.

Today in Ukraine, only 5% of the contracts of voluntary health insurance falls on retail segment, while the rest - in corporate insurance. Given this fact, the proliferation of voluntary health insurance is a priority for improving the quality of medical care and overcoming the problems of the industry.

Exceptionally important is the issue of welfare reform. One of the most important areas of pension reform in Ukraine is the introduction of private pensions that they have sufficient opportunities and provided increased interest and confidence in the potential of private pension funds to private pension insurance. Thus, further ensuring the effective functioning of the insurance entities in Ukraine is possible primarily through promotion of enterprises and improving the legislative framework.